

СТАНОВИЩЕ

Относно: Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно насоки за трансевропейската енергийна инфраструктура (TEN-E) в контекста на Европейския пакет за електроенергийните мрежи (Grids Package)

Настоящото становище представя позиция по отношение на предложения преглед на Регламента TEN-E. Приветстваме стратегическото признание в Обяснителния меморандум на предложението, според което инвестиционните нужди в разпределителните мрежи до 2040 г. възлизат на 730 милиарда евро. Това число свидетелства за промененото разбиране за значението и мястото на разпределителната инфраструктура. В съвременната система **електроразпределителните мрежи вече не могат да бъдат приемани и да се третираат като "чисто локална инфраструктура"**, която е оставена в отговорностите на местни и национални власти. Интелигентните мрежи и ВЕИ, присъединени към DSO, влияят директно върху трансграничните потоци и стабилността на целия пазар на ЕС, което ги превръща във фундаментален стълб на енергийния суверенитет и конкурентоспособността на Европейския съюз.

На този фон, в настоящия проект на Регламента се констатира съществено разминаване между заявената амбиция за осигуряване на мащабни инвестиции и предложените правни инструменти за тяхната реализация. Това засяга най-вече ограничения достъп на операторите на електроразпределителни мрежи (DSO) до статут на проекти от общ интерес (ПОИ) и съответното европейско финансиране. Законодателният пакет за мрежите (*Grids Package*) пропуска ключова възможност да коригира съществуващия дисбаланс в третирането на разпределителните мрежи. Предвид тяхната системна важност, еквивалентна на тази на преносната мрежа, DSO се нуждаят от равнопоставен достъп до Механизма за свързване на Европа и насърчителен статут за своите критични инвестиции.

Като изразяваме разбиране за естеството и традиционната архитектура на Регламента, с настоящото становище бихме искали да предгоставим препоръки за конкретни промени във връзка с третирането на разпределителни мрежи. Тяхната цел е да отстранят установените концептуални пропуски в текста, които в настоящия си вид създават реален риск ключови инвестиции на DSO да останат извън обхвата на ПОИ и проектите от взаимен интерес (ПВИ), лишавайки ги от достъп до необходимото финансиране.

Основното предизвикателство се състои в необходимостта от преразглеждане на традиционното **разделение между преносна и разпределителна инфраструктура** в европейското законодателство - принципно прокарано и в този регламент. В съвременната децентрализирана енергийна система над 70% от новите мощности от възобновяеми енергийни източници се присъединяват към мрежите на средно и ниско напрежение. Това означава, че функционалното трансгранично въздействие на даден проект не произтича единствено от физическото пресичане на гържавна граница, а от способността на мрежата да интегрира децентрализирано производство и да управлява гъвкавостта на потреблението¹. Особено критично е

---

¹ Например, ако едно българско електроразпределително дружество внедри мащабна система за управление на товара (demand response) или софтуер за динамично изчисляване на капацитета, това

признаването на ролята на мрежата **ниско напрежение**, която заедно със средното напрежение съставлява гръбнака на електрификацията на крайното потребление в транспорта и отоплението. Без подсилване на тези елементи на системата, масовото навлизане на термомомпи и зарядни станции ще бъде технически невъзможно.

В този смисъл препоръчваме още в съображенията (Recitals) на Регламента да се впише, че *„интеграцията на разпределителните и преносните мрежи е предварително условие за постигане на трансграничните цели на Съюза“*. Липсата на достатъчно ясни механизми за признаване на това въздействие създава риск от инвестиционен застой на местно ниво, който неизбежно ще доведе до блокиране на капацитета и на преносните магистралаи.

С оглед агресиване на тези проблеми предлагаме следните редакции, които по-категорично интегрират операторите на електроразпределителни мрежи (DSO) в обхвата на трансевропейската енергийна инфраструктура. Предложените изменения целят да осигурят правна рамка за дигитализацията и оптимизацията на системите на средно (СН) и ниско напрежение (НН), като същевременно укрепят мрежовата защита и устойчивостта на Съюза.

Изменения в критериите за подбор на проекти (Член 4)

Първото предложение засяга **Член 4, параграф 3, буква „в“**. В оригиналния проект на Европейската комисия специфичните критерии за сигурност на доставките и мрежова сигурност са ограничени само до инфраструктурата по точка 1, буква „g“ от Приложение II. Предложеното изменение разширява обхвата на разпоредбата, като добавя и категорията по **буква „е“** от същото приложение и изрично включва **„съвместни проекти на преносна и разпределителна мрежа“**. С тази промяна се гарантира, че проектите, насочени към физическа сигурност, киберсигурност и мониторинг на системите, ще обхващат координираните усилия на операторите на двете нива на мрежата, което е от критично значение за справяне с рисковете в електроенергийния сектор съгласно Регламент (ЕС) 2019/941.

Разширяване на дефиницията за интелигентни мрежи (Приложение II)

Втората предлагана промяна е в **Приложение II, точка 1, буква „ж“**, където се дефинират интелигентните електроенергийни мрежи (вж. съответно буква „z“ в контекста на интелигентното разпределение). Текстът на Комисията предвижда внедряването на цифрови платформи и ИКТ решения само на равнището на преносните мрежи и разпределителните мрежи за средно и високо напрежение. Предложената редакция изисква тези технологии да се прилагат на равнището на **„ниско, средно и високо напрежение“**. Това допълнение е важно за декарбонизацията, тъй като именно в мрежата ниско напрежение се интегрират новите децентрализирани форми на производство и потребление, които са в основата на енергийния преход.

Актуализация на показателите за трансгранично въздействие (Приложение IV)

освобождава капацитет в преносната мрежа на ЕСО, който автоматично става достъпен за износ към Румъния или Гърция.

Предложените изменения в **Приложение IV** целят синхронизация на правилата за оценка на проектите от общ интерес (ПОИ) с разширения обхват на инфраструктурата.

- В **точка 1, буква „г“** от Приложение IV, където се определят условията за интелигентни мрежи, се предлага текстът да бъде променен така, че проектите да обхващат оборудване и съоръжения за **„високо, средно и ниско напрежение“** (за разлика от предложението на ЕК, което изключва ниското напрежение).
- В **точка 1, буква „б“** от Приложение IV се предлага подобно допълнение, според което проектите за оборудване или инсталации за енергийна сигурност трябва да включват и **„съвместни проекти на преносни оператори и DSO“**, когато се разгръщат на основата на критични мрежови елементи.

Допустимост на проектите от взаимен интерес (Член 2 и Приложение IV)

На последно място, предложените промени адресират обхвата на проектите от взаимен интерес (ПВИ), които се реализират в сътрудничество с трети държави.

- В **Член 2, дефиниция „проект от взаимен интерес“**, се предлага разширяване на препратките към Приложение II. Вместо първоначално предложените категории „а“, „г“ и „з“, предложението за редакция включва категориите по **точки 1), букви „а“, „г“, „д“, „е“, „ж“ или „з“**. Това позволява интелигентните мрежи и мрежовата защита да бъдат част от сътрудничеството с трети държави.
- В съответствие с това, в **Приложение IV, точка 1, буква „а“**, критериите за оценка на ПВИ се допълват, за да включват категориите **„д“, „е“ и „ж“**, осигурявайки измеримост на ползите от тези проекти за държавите членки и техните партньори.

Отчитане на функционалното трансгранично въздействие на проектите на операторите на електроразпределителни мрежи

В контекста на децентрализираното производство на енергия, проектите за интелигентни мрежи на ниво разпределение притежават доказано функционално трансгранично въздействие. Дори когато даден проект се реализира изцяло във вътрешността на една държава членка, той трябва да се счита за имащ трансграничен ефект, когато допринесе за оптимизиране на енергийните потоци в преносната мрежа на регионално ниво или улеснява системната интеграция на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), предназначени за общия европейски пазар. Успоредно с това, внедряването на „непроводникови/безжични решения“ (non-wire solutions, Член 2, т. (19)), обхващащи технологични инвестиции в дигитализация, цифрови платформи за гъвкавост и системи за управление на товара, представлява алтернатива, която е напълно равностойна на физическото разширяване на инфраструктурата.

За да се гарантира спазването на принципа „енергийна ефективност на първо място“, Регламентът следва изрично да регламентира, че тези решения на ниво разпределение са допустими за безвъзмездно финансиране по Механизма за свързване на Европа (CEF). Това е наложително в случаите, когато проектите показват своята икономическа и

системна ефективност, спомагат за балансирането на товарите и представляват по-рентабилна алтернатива спрямо изграждането на нови преносни електропроводи.

Конкретно предложение за изменение в разпоредбите: За да се реализира тази цел правно, е необходимо да се прецизират индикаторите за трансгранично въздействие в Приложение IV, точка 1, буква „г“ (касаеща интелигентните електроенергийни мрежи), както и да се направи връзка с Член 4, параграф 3, буква „б“. В оригиналния текст на ЕК изискванията за трансгранично въздействие на умните мрежи са силно рестриктивни и изискват физическо участие на оператори от поне две държави членки, което изключва ключови национални DSO проекти с регионален ефект.

Предлагаме следното допълнение към **Приложение IV, точка 1, буква „г“**:

„г) за проекти за интелигентни електроенергийни мрежи по точка 1, буква ж) от приложение II — проектът е разработен за оборудване и съоръжения за високо, средно и ниско напрежение и ако в него участват или няколко ОПС, или ОПС и ОРС, или ОРС от поне две държави членки. Проектът може да включва само ОРС от една или повече държави членки, при условие че се докаже функционално трансгранично въздействие чрез оптимизиране на потоците в преносната мрежа, улесняване на трансграничната интеграция на ВЕИ или когато внедрените непроводникови решения са икономически по-ефективна алтернатива на изграждането на нова преносна инфраструктура, и че е осигурена оперативна съвместимост. [...]“

С това допълнение в Приложение IV, проектите на DSO за дигитализация и управление на товара автоматично ще покриват критериите за значително трансгранично въздействие. Това от своя страна ги прави легитимни кандидати за статут на проекти от общ интерес (ПОИ) по смисъла на Член 4, а оттам – отключва достъпа им до финансиране под формата на грантове за строителство и проучвания по Механизма за свързване на Европа (CEF) съгласно разпоредбите на Член 21.

Друг важен момент в предложението е и **режимът на разрешителните процедури**, разписан в Глава III. Докато Регламентът предоставя статут на „доминиращ обществен интерес“ (overriding public interest) за проектите от общ интерес (PCI), този статут често не се разпростира върху свързаната разпределителна инфраструктура, която е технологично необходима за функционирането на самия PCI проект. Това несъответствие чертае ситуации, в които електропреносната линия е готова в ускорени срокове, но нейното въвеждане в експлоатация – като част от общ проект - се забавя с години поради административни пречки пред изграждането на прилежащите подстанции на ниво разпределение. **Приоритетният статут трябва да следва функционалната логика на проекта, обхващайки всички негови компоненти, независимо от оператора на системата, който ги реализира.**

По отношение на процеса по **планиране на мрежата**, предвиден в Глава IV, настоящото предложение залага на силно централизиран подход чрез въвеждането на „централен сценарий“ от страна на Комисията. Този подход носи риск от пренебрегване на специфичните – и критични - местни нужди и рисково подценяване на ролята на националните регулаторни органи. Необходимо е Член 12 да бъде допълнен с механизъм за задължително включване на входа (bottom-up approach) от операторите на разпределителни мрежи и/или техни европейски обединения. Само чрез интегрирано планиране, което отчита състоянието на мрежата на всички нива, може да се

гарантира, че десетгодишните планове за развитие (TYNDP) отразяват реалните технически тесни места и приоритетните зони за инвестиции в капацитет за ВЕИ.

За да изпълни Регламентът TEN-E своята роля на катализатор за икономическото възстановяване на Европа, той трябва да осигури **правна сигурност и финансова достъпност за операторите на разпределителни мрежи**. Необходимо е по-ясно разписване на трансграничното разпределение на разходите (CBCA) в Член 16 по начин, който позволява на **разпределителните гружества да бъдат бенефициери на компенсаторни плащания, когато техните инвестиции в интелигентни мрежи и системи за управление носят доказани ползи за стабилността на съседни гържави членки**. Само чрез подобна цялостна и координирана рамка Европейският съюз ще успее да реализира прехода към декарбонизирана и конкурентоспособна икономика, като същевременно гарантира социална поносимост на цените на енергията за крайните потребители.

Не на последно място трябва да се има предвид, че достъпът на европейските DSO до европейско финансиране и приоритетен статут за признати проекти има и своите **социални измерения**. Инвестициите в дигитализация на разпределителните мрежи чрез европейско финансиране ще намалят натиска върху крайните цени за потребителите, тъй като тези инвестиции няма да се калкулират изцяло в националните мрежови тарифи.